

УДК 338.2

Світлана НЕВМЕРЖИЦЬКА, к.т.н., доцент
доцент кафедри управління та смарт-інновацій
Київський національний університет технологій та дизайну
Київ, Україна

АКАДЕМІЧНІ СТАРТАПИ ЯК ФОРМА ВАЛОРИЗАЦІЇ ЗНАНЬ: ЕФЕКТИВНІСТЬ ЦЕНТРІВ З ЇХ ПІДТРИМКИ

У ХХІ столітті знання стали одним з головних рушіїв економічного розвитку. Проте наявність високого рівня академічних досліджень ще не гарантує економічної вигоди чи суспільної користі. Виникає потреба у валоризації знань – процесі, в межах якого наукові результати перетворюються на практичні продукти, технології чи послуги. Однією з найефективніших форм такої валоризації є академічні стартапи – підприємства, засновані на базі університетських досліджень або за участю науковців.

Академічний стартап – це, зазвичай, мале інноваційне підприємство, яке виникає на базі досліджень або технологій, розроблених у закладі вищої освіти чи науковій установі. Його ключові особливості: - орієнтація на комерціалізацію наукового продукту; - активна участь дослідників або викладачів як співзасновників; - високий рівень ризику та інноваційності; - необхідність зовнішньої підтримки (фінансової, інфраструктурної, менторської тощо).

Значення академічних стартапів полягає не лише у створенні нових робочих місць, а й у формуванні наукоємного бізнесу, укріпленні зв'язків між університетами та ринком, підвищенні привабливості академічної кар'єри для молоді.

Успішне функціонування академічних стартапів майже неможливе без інфраструктурної підтримки. Основну роль у цьому відіграють центри підтримки інноваційної діяльності при університетах. Основні форми таких центрів:

- центри трансферу технологій (ЦТТ) – займаються оформленням інтелектуальної власності, ліцензуванням, пошуком партнерів;
- інкубатори та акселератори – надають навчальні програми, менторство, допомогу в розробці бізнес-моделей;
- венчурні фонди та грантові програми при університетах – фінансова підтримка на ранніх етапах;
- коворкінг-простори та Fabrication Laboratory (FabLab) – матеріально-технічна база для роботи.

Основними критеріями ефективності центрів підтримки є такі: кількість підтриманих стартапів, рівень залучених інвестицій, кількість захищених патентів і ліцензій, тривалість «життя» стартапів (через 2-3 роки), зв'язок з місцевим бізнесом та органами влади, рівень залучення студентів і молодих вчених тощо [1].

Прикладами успішної реалізації академічних стартапів є:

- Массачусетський технологічний інститут (MTI), США – Massachusetts Institute of Technology (MIT), USA

Має комплексну екосистему підтримки стартапів – MIT Sandbox, Martin Trust Center for Entrepreneurship, Deshpande Center. Більше 30 тис. стартапів, заснованих випускниками MIT, створили мільйони робочих місць і значну частку ВВП США. Один з прикладів – DuoLingo, яке починалося як академічна ідея викладання мов через краудсорсинг.

– Таллінський технічний університет (TTU), Естонія – Tallinn University of Technology (TalTech), Estonia

Університет має власний бізнес-інкубатор StartUp Incubator. Успішні приклади – стартап Skeleton Technologies, який створює ультраконденсатори та залучив десятки мільйонів євро інвестицій.

– Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Україна – National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Ukraine

Інноваційний холдинг Sikorsky Challenge на базі університету є прикладом успішної екосистеми стартап-підтримки, в рамках якої реалізовано понад 150 проєктів (зокрема в галузях ІТ, біомедицини, агротехніки тощо).

– Національний університет «Львівська політехніка», Україна – Lviv Polytechnic National University, Ukraine

Університет має Центр підприємництва Tech StartUp School, який уже підтримував створення більше 50 проєктів (наприклад, розробка гідрогелевих пов'язок Aquior для лікування поранень та опіків, система моніторингу якості води тощо).

Проте попри наявні позитивні приклади, існують певні проблеми щодо реалізації академічних стартапів в Україні [2, 3]:

- недостатнє фінансування стартапів на ранніх етапах; - низька доступність кредитів для стартапів та слабкий венчурний ринок; - відсутність стабільної державної політики в галузі інновацій; - слабка культура підприємництва серед науковців; - відсутність стимулів для викладачів засновувати стартапи; - через політичну нестабільність і нестачу можливостей значна частина талановитих розробників виїжджає за кордон.

З метою покращення ситуації можна запропонувати такі основні напрямки дій:

- інтеграція підприємництва в академічну освіту; - створення національного фонду підтримки академічних стартапів; - міжнародна співпраця центрів трансферу технологій; - створення єдиної платформи для менторства, навчання та акселерації науково-технічних проєктів тощо.

Отже, академічні стартапи – це не лише форма комерціалізації знань, а й міст між наукою, освітою та бізнесом. Вони є дієвим інструментом перетворення знань на практичний результат та здатні значно підвищити інноваційну спроможність держави. Проте їхній успіх неможливий без системної підтримки з боку університетських інноваційних центрів. Лише за умови стратегічного підходу до створення та розвитку такої інфраструктури, Україна зможе повноцінно використати свій науковий потенціал у глобальній економіці знань.

Література

1. Тимошенко Ю. В., Невмержицька С. М. Методи та інструменти формування сприятливого інвестиційного клімату. *Управління розвитком підприємств в умовах динамічної ринкової кон'юнктури*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (27 грудня 2019 р.; м. Київ). – К.: ТОВ «ВІПО», 2019. – С. 263-266.

2. Шкальова А. Проблеми, фаундери та гроші – дослідження стартапів України від PUSB. *Vector*. 18 січня, 2022. URL: <https://vctr.media/ua/baryeri-faunderi-ta-groshi-doslidzhennya-startapiv-ukrayini-vid-usf-118173/>

3. Guk L. Top Challenges Ukrainian Startups Face. *Join Vestbee*. December 30, 2019. URL: https://www.vestbee.com/blog/articles/top-challenges-ukrainian-startups-face?utm_source